

bilo ... Prav tam, kakor nekdanj, je stala postelja, na postelji pa je ležalo izsušeno telo njenega očeta.. Ah, kako se je bil izpremenil! Če bi ne bila prepričana, da ne more biti drug nego on, bi ga ne bila spoznala ... Poleg postelje je sedela mati, vpognjena, sključena, na pol živa ...

»Moj oče umira!« ta misel jo hipoma prešine. »Moj oče umira, ah, in jaz ... jaz ...«

Pozabivši na vse — tudi na to, kako sta jo bila oče in mati zavržla, ko sta bila zvedela o njenem življenju — plane v hišo. Na sredi sobe se zgrudi.

»Oče — mati! ...« vsklikne in na glas se razjoka.

Mati se sklone po koncu ter zašepče bolniku :

»Hči! ...«

A na njegovem mrtvaškem obrazu se pokaže izraz nejevolje. S težavo zasuče glavo proti steni ...

»Oče — mati!« vsklikne še enkrat. Toda odgovora ni dobila! In ko je videla, da ji tudi mati nima ničesar reči, je bila prepričana, da je izgubljeno zanjo vse ... Otrok, do katerega je usahnila ljubezen v prsih lastnih staršev, nima pričakovati ničesar več! ... S to zavestjo se je vzdignila, s to zavestjo je odšla ...

Hiša je bila na koncu mesta ... Krenila je črez njive in travnike ter drvila dalje ... dalje ...

Od časa do časa je dvignila pesti ter v divji obupanosti zaklicala, da se je strahovito razlegalo v vlažno noč:

»O ti prokleti ... o ti prokleti! ...«

Vedno dalje ... vedno dalje jo je gnalo ...

Kam? ...

Tam preko ravni vali umazana reka svoje motne valove ... Ali tja? ... Mogoče, da si še premisli, mogoče, da se še vrne! ... Vse eno! ... Pred njo globoka struga — za njo obup in stud in groza! ...

Rešitve ni! ...

* * *

»O ti prokleti ... o ti prokleti! ...«
Ne — zmeraj človek ni vsega sam kriv! ...

Včasih poseže nekaj vmes, kar mu odkaže tir, po katerem mora ... mora hoditi ...

Nekaterega človeka zadene usoda Judeža Iškarijota ...

Prej ali slej ga dohiti ... prej ali slej pride odločilni moment in — rešitve ni! ...

(Zvršetak.)

POTNIKOVA PESEM. FRAN ŽGUR. PODDRAGA.

Priroda vsa pomladni vrt,
in zdaj naj tožim sam potrt?
Sedaj, ko petja čas je, rož,
naprej za cilji stopaj mož!
Kaj vabiš majka hladna smrt —
Življenje boj! moj duh nestrn
ne išče mirnih si grobov
v areni zmage tu gotov!
Če nizka vrata — skloni vrat,
a če visoka — mož takrat!
Življenje, nu, je šarlatan
a ti za cilji v jasen dan!

Potujem pod večerni čas
ozrem se: zginila je vas ...
Slemen ne vidim belih hiš
na stolpu le žari se križ —
V sice se moje mi žari ...
kaj g. oza smrti, strah noči!

KAJ JE GLAVNI VZROK, DA SE VEČINA MOŽKIH PROTIVI ŽENSKI OSAMOSVOJI? SAVA.

Vedno in povsod opazimo, kako moški svet od vseh krajev nasprotuje ženski osamosvoji, kako oni grozni zveri, koje so krstili za »emancipacijo«, ob vsaki priliki mečejo polena pod noge s pobožno željo, naj bi se ob nja spodtaknila in padla ali se pogreznila ter tako izginila enkrat za vselej z zemeljskega površja.

Zanimivo je opazovati, kako naši so-
ljudje, ki so slučajno drugega spola, nego
smo me, sprejmejo vsako novo ali pa tudi
staro misel na polju ženske osamosvoje.
Nekateri se pomilovalno in prezirljivo na-
smejejo, drugi se zopet jezijo, a vsakemu
opaziš na obrazu in vedenju strah, da bi
tako prizadevanje imelo vendarle kak kon-
kreten uspeh. Ob vsaki priliki povdarjajo,
da je ženska vstvarjena le za kuhinjo in
družino in da se ona ne sme utikati v
najmanjšo stvar, ki pripada javnosti, kakor
bi tvorili javnost le naši »gospodje možki«
in ne ljudje sploh. Nekateri morda celo
mislijo, da ženska ni človek, ampak le
bitje nižje vrste, ki je slučajno podobno
njim, kakor n. pr. tudi opica, in katero
bitje je vstvaril gospod Bog v zabavo člo-
veku, kralju stvarstva.

In ne le možki, ampak tudi del na-
šega srednjega in nižjega ženstva meni, da
za žensko ni drugega dela, nego kuhalnica
in šivanka, in vse drugo naj ona prepusti
svojemu srečnejšemu sodruhu.

Pri ženskah je to sad tisočletne tra-
dicije in prakse, preplitve izobrazbe in
popolnega pomanjkanja zavednosti o svoji
veljavnosti in enakopravnosti.

One pozabijo, da razun nežnejše in šib-
kejšje fizične konstitucije ni nikake bistvene
razlike med njimi in moškim, ki bi jih
tvorila manj vredne, da so torej ravno
toliko vredne, duševno in telesno, kakor
možki in da je kdo dostikrat mož le zato,
ker nosi hlače, a da je v resnici nešteto-
krat mnogo slabši v vsakem oziru, nego
sto in sto žensk.

Res je, med moškim in žensko obstoje
razlike, ki so že po naravi in ki se ne
bodo dale nikoli odpraviti. Ta razlika je
ravno v fizični moči, a te razlike tudi
nihče ne bode tajil. Na splošno je ženska
šibkejša, a izjeme le potrjajo pravilo. Raz-
lika v fizični moči je pa tudi edina, kojojaz
priznavam.

Reklo in pisalo se je, da je matema-

tiški dokazano, da ima ženska manj in
lažje možgani, nego možki. To je pač lahko
mogoče, saj mora biti v popolnem bitju
vse proporcijonirano, in možgani so gotovo
v primeri z ostalim telesom. Ne vem pa
in zelo dvomim, da bi količina možganov
kaj odločevala; pač pa odločuje nekaj dru-
gega, to namreč, kako so ti možgani
razviti. Učila sem se v samotologiji, da so
človeške sposobnosti tem večje, čimbolj
razviti in globoki so možganski razvoji.
Ne vem pa, da bi bilo do danes dokazano,
da so ženski možgani manj razviti v tem
smislu. Da bi bil torej ženski razum sla-
bejši, ne velja.

Govori se tudi, da ženska drugače
čuti, da je namreč bolj občutljiva. Tega
tudi ne verjamem. Vsi smo ljudje in vsi
imamo gorko čuteče srce že od narave. Če
se pa kažejo v čutenju kakšne razlike, je
tega kriva vzgoja. Vzgoja, ta nespametna
vzgoja, je ona, ki je sploh za marsikaj
odgovorna. Zakaj se vzgaja dečka drugače
kakor deklico? Zakaj se postopa z njo
drugače nego li z dečkom? To je vzrok,
da se njeno čutenje drugače razvija kakor
njegovo.

In če bi res obstajala med obema
spoloma katera komaj, komaj znatna raz-
lika v čutenju, bi morala biti ravno vzgoja
tista sila, ki bi skušala to razliko zjedna-
čiti ali vsaj ublažiti. A današnja vzgoja
ima ravno nasproten smoter. Deklice se
vzgajajo vedno po svoje, a dečki po svoje.

Če smo torej enakoveljavna bitja, za-
kaj bi ne smeli imeti tudi enakih pravic?
zakaj bi morale i nadalje se zadovoljiti s
kuhalnico in šivanko?

Statistike nekaterih dežel pričajo, da
je ženskih več nego moških, drugih dežel
zopet ravno nasprotno. Na splošno pa je
razširjeno mnenje, da je na svetu več
ženskih nego moških. Jaz nisem o tem
prepričana, in če bi hotela priti do takega
prepričanja, bi morala imeti pred očmi
statistične tabele o deželah vsega sveta.

To bi nas potem najbrže uverilo, da je število ženskih povprečno enako številu moških.

Pa recimo, da je res več ženskih nego moških. Zadnjih je torej manj. Izmed teh je mnogo, ki se jih posveti duhovskemu stanu in ti se ne poroče. Drugi nimajo pozicije, ki bi jim omogočila poroko, tretji se prostovoljno ne oženijo, četudi bi se lahko itd. Ako tedaj od števila moških odštejemo ravnokar imenovane, vidimo, da je naravnost nemogoče, da bi se vse ženske, ki so v to sposobne, pomožile. Recimo torej, da se jih utegne poročiti tri četrtine, kaj pa bo z ostalo četrtino? Ali naj do smrti ostanejo doma na stroške starišev? In ako isti pomrjejo, kdo bo skrbel zanje? Bratje — ali ti se poročijo in potem skrbijo seveda za svojo družino. Kaj naj bo torej ž njimi?

Edino, kar jim ostane, je to, da si same služijo kruh. Nekateri, da se otresejo skrbi za ljubi kruhek se — prostituirajo. Najjednostavnejši način zaslužiti kruh pa je, ako dekle postane služkinja. Služkinje pa ne morejo biti vse. Eni primanjkuje fizične moči, drugi ne dovoli tega njena ponosna nprav, rojstvo, ljudski predsodki. Ženska si je torej iskala in tudi našla dela v raznih skladiščih, delavnicah in uradih. Njen možki sodrug, on, o katerem se govori, da je njen tovariš in njena podpora v življenju, ni našel v sebi niti iskrice usmiljenja ž njo, ki je tako šibka in nežna, ako je opravljala v skladiščih in pri stavbah težka dela s sramotnimi plačami. Ali, da se je ona drznila pogledati v razne komptoarje in urade, to mu ni bilo prav. Ni mu moglo in ni mu hotelo v glavo, da ona zaseda javne službe, in tedaj je začel kričati, da je ženska vstvarjena za kuhalnico in šivanko in pa zato, da skrbi za družino. Ni pa pomislil, da ji je to mnogokrat nemogoče, jednostavno zato ne, ker — je nima.

Da se tedaj ona gnete v urade in prevzema službe, katere je dosedaj zasedal

le privilegiran možki spol, tega ji ne more odpustiti.

Zakaj se pa večina možkih protivi ženski osamosvoji? — Težko, težko vprašanje, a še težji odgovor.

Marsikateremu možkemu sem že stavila to vprašanje, a vedno so mi rekli, da temu ni mogoče tako hitro odgovoriti, da pomislijo malo in da mi potem odgovorijo. Ko pa le ni prišlo do odgovora, sem sklepala, da mnogi se protivijo, a ni niti nj m samim prav jasno, čemu. Čudno se jim vidi, da ne bi več ženske dandanes samo predle, šivale, pletle itd. in čakale, da jih kdo milostno — poroči. In pa tradicija, tradicija! Vedno in povsod se govori, da ženska mora ostati pri ognjišču, in sedaj naj bi bilo drugače?!

Nekateri možki pa menijo, da ženska dela možkemu konkurenco. Res je, dela mu konkurenco, a tega je sam kriv. Zakaj ne zahteva, da je žensko delo ravno toliko plačano kakor možko? To mora zahtevati. Komaj bodo službe urejene tako, da bo imela ženska povsod plačo enako možkemu, pa se bo nehala vsaka konkurenca. Saj trdite vedno, da je ženska manj zmožna, manj razumna in ne vem, kaj vse še manj nego vi. Če je vse to res, pa bodo gospodarji sami jemali v službo možke raje nego ženske. Če pa to ni res, pa bo tudi dobro, ker v tem slučaju bodo jemali v urade one možke in one ženske, ki bodo za to sposobne, a drugi in druge si bodo poiskale službo primerno svojim močem, znanostim in sposobnostim. Tako bo imel vsak šef uradnike in uradnice, ki mu bodo po godu, a uslužbenci delo, ki bo primerno njihovim močem.

Nekateri bodo ugovarjali, da bi se na tak način prenapolnile pisarne in uradi in da bi nazadnje ne bilo dela niti za sposobnega uradnika. Nič se ne bojte tega! Trgovina, a še posebno industrija napreduje od dne do dne. Vedno in vedno slišimo o novih iznajdbah, podjetjih in

zgradbah. A vse to potrebuje zopet in zopet delavnih moči. Dela torej ne zmanjka, a delavcev manjka vedno in vedno. Saj so ravno te dnij tožili v kranjskem deželnem zboru . . . da manjka delavcev. Na občinskih uradih v Trstu, Gradcu in drugod tožijo (?) o velikem pomanjkanju slovenskih uradnikov. Najbolje se torej maščujete tem vsiljivim ženskam, sedaj, ko so se že prerile v razne urade ter vtikajo nos povsod in se ne dajo odpraviti, s tem, da jim priskrbite plače enake vašim. S tem jim uničite vsako konkurenco ali pa uničite vsaj konkurenco onih elementov, ki slučajno nosijo hlače in imajo zato popolno pravico konkurirati z Vami, četudi so manj sposobni kot ženske ali pa celo nesposobni.

Vzrok, da se možki protivijo ženski osamosvoji, tiči tudi v tem, da je tisoče in tisoče srednješolske mladine, ki si išče zaman službe v raznih uradih, ker jih ženske izpodrivajo s tem, da za manjšo plačo opravljajo isto delo. To je seveda konkurenca. Ali, kakor rečeno, nehala bi koj, ako bi bile plače uradnic enake plačam uradnikov. Potem bi pač šefi ne gledali na to, je li kompetent možki ali ženska, ampak bi sprejeli onega, ki bi imel boljša spričevala, večje zmožnosti in sposobnosti ter bi bil bolj pripraven iz raznih posebnih razlogov. Sicer pa, res je, imamo mnogo duševnega proletarjata, mnogo srednješolske mladine, ki zastoj išče službe. Sedaj pa vprašam: Zakaj se ista mladina ne poda na višje šole in se tam ne pripravi za kak boljši, vzvišenejši poklic, nego je komptaristov, ko ima vendar vse predpogoje zato, srednje šole namreč? Marsikdo mi bo odgovoril, da nima sredstev, a jaz zopet odgovorim, da ni to glavni vzrok. Glavni vzrok, da ne obišejo više šole, je, po mojem mnenju, pomanjkanje energije, volje, delavnosti, življenske sile sploh. Mnogokrat smo slišali, da je marsikdo došel do krasne karijere brez najmanjše pomoči od doma

ali drugod, izključno s svojo delavnostjo in energijo. Zopet bo kdo ugovarjal, da je kdo srečen, drugi zopet ne. Ha, ha! Ne bodimo fatalisti. Bodimo raje uverjeni o resničnosti pregovora: »Vsak je svoje sreče kovač«. — In če kdo nima moči in volje, da bi nadaljeval pričeto delo, bodite uverjeni, da tudi v pisarni mu bo iste primanjkovalo.

Drugače pa je z žensko. Ona nima, ali vsaj pri nas ne, zadostnega števila srednjih šol in se ne more torej pripravljati za boljše službe in poklice. Da ni nam dovoljen vstop v vse srednje šole, je kričeča krivica. Da, možki, ki hočejo biti edini zastopniki tega toliko opevanega, najbolj popolnega bitja, »človeka«, pozabijo na najprimitivnejša človeška prava, ko branijo svojemu sočloveku drugega spola, da se izobrazí, kolikor mu dovolijo njegove duševne in telesne moči! No, jasni se je začelo tudi v tem oziru. Ali, dokler se ta krivica popolnoma ne odpravi, moramo se zadovoljiti s tem, da služimo svoj kruh s slabo plačanimi službami v pisarnah in uradih.

Tudi izgovor torej o možkem duševnem proletarjatu ni dovolj utemeljen in najbrže ni tudi glavni vzrok, da se možki protivijo emancipaciji. Glavni vzrok bi morali torej iskati drugje. Po mojem mnenju tiči v možkem egoizmu.

S tem, da se ženska vporablja v javnih službah, se bliža konec možki komoditeti, ker si mora sedaj vstrajno iskati in skrbno držati zasedeno mesto, ako noče, da ga kdo izpodrine, če treba tudi ženska. Dokler ni bilo nje v javnosti, se ni bilo treba bati za ekzistenco. Ako ni imel energije, samoljubja in ponosa, da se je povspel više, nego ga je v dobi nezavedne mladosti pahnila usoda, je lahko upal, da dobi kjer si bodi službico, ki ga gotovo preživi, četudi skromno. Sedaj mora radi ženske konkurence, ki ekzistira ravno vsled krivične uredbe v plačah, skrbeti, da pride

višje, nego je ženski mogoče vsled kratenja srednješolske izobrazbe. Konkurenca torej ga sili na intenzivneje in energičneje delovanje, in to komodnemu možu ni prav.

Pa tudi njegovo samoljubje je ranjeno. Do sedaj je bila ženska navezana z vsemi mogočimi vezmi na možkega. On je skrbel za njeno hrano, stanovanje, obleko itd., a zato mu je morala biti brezpogojno udana, slušati in ubogati ga je morala v vsem in povsod. In kako ne? Saj mu je morala biti hvaležna za vse, vse, morda celo za življenje (?) In on je bil kolikor toliko opravičen zahtevati slepe pokorščine od nje, ki je morala vse njemu zahvaliti. Ni mislil, da mora biti on njej ravno tako hvaležen za marsikatero krasno in morda za najkrasnejše ure v svojem življenju. Ni pomislil, da bitje, ki mu mora biti slepo udano, je le na pol človek, ko vendar nima svoje volje in ne sme svobodno odločevati s svojimi čustvi. To bi moralo njega, moža, šele raniti v samoljubju, ako je pomislil, da ženska, ki mora biti njegova družica in tovarišica v življenju, je le na pol človek, ker je bitje brez volje, in da bi mu ne bila morda nikoli vdana, ako bi smela prostovoljno odločevati. Vsega tega ni pomislil. A sedaj ve, da jo izgubi iz svoje nadvlasti, ako se ona emancipira, da ne bo več samovlastni gospodar čez njeno življenje in srečo, in to mu ne da miru. To je po mojem mnenju glavni vzrok njegove mržnje do emancipacije. Tudi tega ne pomisli, da bi moral biti šele tedaj po pravici ponosen, ako se mu uda svobodna, prosta, samosvoja ženska, ne zato, da bi jo preživljal, ampak v blaženi, osrečujoči ljubezni. Ponosen bi moral biti šele tedaj, ko bi imel na svoji strani bitje, ki je popolen človek, ki ima svojo voljo in ki ravno s to voljo v zvezi s svojimi čustvi in pametjo odločuje njemu v prilog. Razmerje med emancipirano žensko in možkim bi bilo potem lepše, vzvišenejše, ker bi bilo razmerje med človekom in člo-

vekom, med enakoveljavnimi bitji, ki skušata drug drugega vzajemno osrečiti.

Smelo trdim torej, da je pač možki egoizem največji sovražnik ženske osamosvoje. Rada odneham od svoje trditve in celo hvaležna bom onemu, ki mi pokaže, kje je prav za prav glavni sovražnik te preklicane emancipacije. Sicer pa mislim, da bi možki bolje reševal to nalogo, ko sam ve in čuti, kje ga »čevelj tišči« z ozirom na to sedaj že popularno in svetovno vprašanje.

FANTAZIJE IZ LJUTOMERSKIH GORIC. PREVEL V. S. FEDOROV. DUNAJ.

II.

Plove mrak nad Muropolje
z ogerskih planjav neskončnih,
pada tja na žitna polja,
na cvetoče travnike.
In temnijo se gozdovi,
in objemlje jih tišina,
seli v nje se nečni mir.
Vrača v kočó se tihotno
z nemih trat seljak utrujen,
in zvenijo mu glasovi
sreče tihe, nepoznane
skozi dušo mračno, trudno:
... Ah, da spet si odpočijem!...

Pada mrak na Muropolje
z ogerskih planjav neskončnih,
skozi mrak nad Muropoljem
pa zvene akordi tožni
pesmi ljudskega trpljenja...

MAGDALENA.

J. S. MACHAR. Z DOVOLJENJEM PESNIKOVIM
PREVEL ANT. DERMOTA. PRAGA.

VII.

Kakor starček zadovoljen,
gleda sem iz vogla trga
nizka, čista, rjava hišica
z okenci zamreženimi.
Todgređoči (če pristaši
prapora so vladne stranke)